Підтримку надає:
Федеральне міністерство продовольства і сільського господарства
на підставі рішення Німецького Бундестагу

Німецько-український агрополітичний діалог

при Національній асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України ДОРАДА

Агрополітичний звіт APD/APB/09/2022

Огляд поточного стану системи/програм державної підтримки у сільському господарстві. Зміни під час воєнного стану. Пропозиції щодо розвитку після закінчення війни

Світлана Павленко

Київ, липень 2022 року

Виконавці
IAK AGRAR CONSULTING
AFC AGRICULTURE & FINANCE CONSULTANTS
IAMO Leibniz-Institut für Agrarentwicklung in Transformationsökonomien
GFA CONSULTING GROUP Generalbeauftragte des BMEL Büro Berlin

Контакти:
АПД Україна
вул. Рейтарська, 29-б,
01030 Київ
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

Про проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог» (АПД)

Проєкт «Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)» реалізується за підтримки Федеральним Міністерством продовольства та сільського господарства (BMEL) з 2006 і наразі до 2024 року та за його замовленням через виконавця ТОВ ГФА Консалтинг Груп, а також робоче співтовариство, яке складається з ТОВ ІАК Аграр консалтинг (ІАК), Лейбніц-Інституту аграрного розвитку в країнах з перехідною економікою (ІАМО) та ТОВ АФЦ Консультантс Інтернешнл.

Реципієнтом проекту виступає Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України «Дорада». При реалізації важливих заходів для розвитку ринку землі, використання державних земельних площ та приватизації АПД працює у кооперації з ТОВ з управління та реалізації земель (BVVG). Бенефіціаром проекту виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Проєкт має підтримувати Україну в питаннях розвитку сталого сільського господарства, ефективної переробної промисловості та підвищення міжнародної конкурентоспроможності відповідно до принципів ринкової та регуляторної політик та з урахуванням потенціалу розвитку, який виникає в рамках Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною. З цією метою Проєкт має надавати інформацію про німецький, зокрема, східнонімецький, а також міжнародний, європейський досвід з розробки рамкових аграрно-політичних умов, а також з організації відповідних аграрно-політичних установ.

Deutsch-Ukrainischer Agrarpolitischer Dialog

www.apd-ukraine.de

Автор
Світлана Павленко

Дисклеймер
Це дослідження публікується за відповідальності Німецько-українського агрополітичного діалогу (АПД). Будь-які точки зору та результати, висновки, пропозиції чи рекомендації в дослідженні належать авторам і не обов'язково збігаються з думкою АПД.

© 2022 Німецько-український агрополітичний діалог
Всі права захищено.

ЗМІСТ

ВСТУПНА ЧАСТИНА 4

1. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬГОСПТОВАРОВИРОБНИКІВ У 2021 РОЦІ 7

1.1. Бюджетні програми, дію яких продовжено та/або удосконалено у 2021 році..... 8

1.2 Нові бюджетні програми, які запроваджені у 2021 році..... 19

2. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬГОСПТОВАРОВИРОБНИКІВ У 2022 РОЦІ 23

3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ 28

4. РЕЗЮМЕ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ 30

Додаток 1 32

Додаток 2 36

Додаток 3 37

Додаток 4 40

Додаток 5 41

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Забезпечення внутрішнього ринку продовольством, створення умов для імпортозаміщення та заходи з економічної доступності населення до продуктів харчування є однією із складових продовольчої безпеки будь-якої держави. Сільськогосподарське виробництво більшості розвинутих країн є дотаційним. Дотації аграрному сектору не лише мають на меті підтримання їх конкурентоспроможності, але спрямовані також на забезпечення сталого розвитку сільської місцевості та створення умов для життя та роботи на селі.

Україна, яка завжди розглядалась як територія великих можливостей, не стала виключенням - було впроваджено низку реформ та заходів, щоб інтегруватися у світову ринкову економіку.

Сільськогосподарська діяльність провадиться майже на всій території нашої держави. У сільській місцевості проживає третина загальної кількості населення. Сільське господарство сприяє розвитку інших галузей, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торгівельні та інші послуги.

Частка аграрної галузі у зведеному бюджеті нашої країни за останні роки становить в середньому 20%, а у товарній структурі експорту – понад чверть, забезпечуючи провідні місця на світовому ринку олії соняшникової, друге місце – за експортом зернових. Україна впевнено посідає одне з провідних місць в аграрному секторі економіки світу, постійно нарощуючи як обсяги виробленої сільськогосподарської продукції, так і обсяги її експорту з дотриманням стандартів безпечності харчових продуктів.

Цьому сприяло поступове удосконалення державної аграрної політики, дерегуляція, зміна та перегляд підходів до підтримки аграріїв, а також перехід на середньострокове бюджетне планування.

Для державної підтримки сільгосптоваровиробників законом про державний бюджет щорічно передбачається певний обсяг коштів за низкою бюджетних програм, реалізація яких здійснюється відповідно до Порядків використання коштів, затверджених постановами Кабінету Міністрів України.

Зокрема, Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосптоваровиробників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 77 (із змінами), встановлено перелік напрямів державної підтримки, які можуть бути реалізовані протягом бюджетного року за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників».

Розподіл обсягів коштів між визначеними напрямами встановлюються наказом головного розпорядника бюджетних коштів та може змінюватися протягом бюджетного року в залежності від реальних обсягів їх використання.

Наслідки світової економічної кризи, спричинені поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS - CoV-2, спонукали Уряд оперативно реагувати на ситуацію.

Разом з цим, на думку багатьох експертів обсяг прямої державної, яка передбачається у державному бюджеті на підтримку аграріїв, не є у достатній мірі стимулюючим, оскільки її рівень майже не змінюється. При цьому затрати на виробництво сільськогосподарської продукції насіння, добрива, ЗЗР, енергоносії, паливо, оплата праці тощо) зростають щороку.

Запуск обігу земель сільськогосподарського призначення, процеси децентралізації, перегляд фіскальної політики мали на меті збільшити дохідну частину державного бюджету та залучити додаткові інвестиції у сільське господарство. Проте, зміна підходів при формуванні податкової політики потребує більшої виваженості. Так, прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» викликало значний резонанс у суспільстві та особливо у власників земельних ділянок, які не є зареєстрованими учасниками організованого аграрного ринку, та землекористувачів, які обробляють земельні ділянки, не оформлені належним чином згідно з вимогами законодавства.

Разом з цим, запровадження нових інструментів підтримки аграріїв, зокрема, прийняття Закону України «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» та удосконалення механізму застосування аграрних розписок, має стати додатковим стимулом для посилення фінансової спроможності аграріїв.

Але наразі, у зв’язку із воєнною агресією російської федерації, важко оцінити вплив запропонованих реформ.

Натомість слід зазначити, що зобов’язання України щодо євроінтеграції спонукали до зміни концептуальних підходів при формуванні загальних засад державної аграрної політики, зміни акцентів та пріоритетів.

Зокрема, прийняття змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» дозволило задекларувати на законодавчому рівні принципи прозорості, прогнозованості та справедливості державної підтримки сільгосптоваровиробників, визначити її пріоритети та запровадити підтримку низки нових напрямів (вівчарство, козівництво, аквакультура, органічне виробництво, зрошення, відновлення дренажу, сільськогосподарська дорадча діяльність та ін.), а також закріпити пріоритетність наданням державної підтримки малим фермерським господарствам, у тому числі сімейним фермерським господарствам, які мають у власності та/або користуванні не більше 100 га земель сільськогосподарського призначення та річний дохід яких від реалізації продукції не перевищує 5 млн. гривень.

Крім цього встановлено, що за кожним видом державної підтримки один виробник сільськогосподарської продукції з урахуванням пов’язаних з ним осіб у значенні

підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України щорічно може отримати державну підтримку в сумі не більше ніж 10 тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року. Це обмеження було закріплено в усіх Порядках використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на підтримку сільгосптоваровиробників.

Разом з тим, зазначеним вище Законом було закріплено функціонування Державного аграрного реєстру, що у подальшому має на меті значно спростити процедуру отримання виробниками сільськогосподарської продукції державної фінансової підтримки.

У зв'язку із зазначеними змінами Урядом було прийнято нові Порядки використання коштів державного бюджету (далі - Порядки) та внесено відповідні зміни до діючих нормативно-правових актів.

Слід зазначити, що з метою спрощення процедур отримання державної підтримки, зменшення бюрократичного навантаження та на підставі звернень як розпорядників нижчого рівня, так і отримувачів бюджетних коштів, Урядом постійно удосконалюються Порядки шляхом внесення відповідних змін до них.

Зокрема, наявність обставин щодо обмежень у наданні державної фінансової підтримки та підтвердження встановлених відповідностей, перевіряються головним розпорядником коштів та розпорядниками нижчого рівня самостійно шляхом надсилання узагальнених запитів до контролюючих органів та формуванням відповідних реєстрів.

Разом з тим, Урядом встановлено, що у разі виявлення надання недостовірної інформації, нецільового використання бюджетних коштів сільгосптоваровиробник повертає одержані бюджетні кошти і позбавляється протягом трьох років від дати виявлення такого порушення права на отримання державної підтримки.

Також слід зауважити, що через обмежені можливості державного бюджету потреби сільгосптоваровиробників не завжди задовольняються у повному обсязі. У зв'язку із цим, кошти в межах напрямків можуть розподілятися між одержувачами пропорційно заявленим/нарахованим сумам. В деяких випадках в органах Казначейства реєструється бюджетна кредиторська заборгованість, яка має бути виплачена у наступні бюджетні періоди.

Даний звіт містить короткий огляд програм державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції у 2021-2022 роках, зміни, які відбулися через воєнну агресію російської федерації, огляд опитування, проведеного серед виробників сільськогосподарської продукції майже по всій Україні, а також пропозиції щодо її удосконалення після закінчення воєнного стану в Україні.

Одночасно слід зазначити, що у зазначеному матеріалі мова йде виключно про суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідають вимогам статті 2.15-1 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» (за

виключенням фізичних осіб, у яких наявні бджолосім'ї та які мають зареєстровані у державному реєстрі потужностей операторів ринку пасіки).

Довідково:

Сьогодні господарське та податкове законодавство дають громадянам України право реалізувати свої підприємницькі ініціативи у будь-якій організаційно-правовій формі, в тому числі за спрощеною системою реєстрації, ведення обліку та звітності.

Так, сільськогосподарське виробництво представлене понад 76 тисячами суб'єктів різних організаційно-правових форм та майже 4 млн. особистих селянських господарств (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях). Разом такі господарства обробляють майже однакову кількість земельних площ, при цьому питома вага продукції, яка обліковується за особистими селянськими господарствами, майже втричі більша та є більш трудомісткою.

Джерелами підготовки даного огляду слугували офіційні сайти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України та інші відкриті джерела.

Висновки автора носять суб'єктивний характер.

1. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬГОСПТОВАРОВИРОБНИКІВ У 2021 РОЦІ

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» (далі - Закон) головному розпоряднику – Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за загальним фондом держбюджету було передбачено 4 500,0 млн. грн, а також за бюджетною програмою «Надання кредитів фермерським господарствам» (спеціальний фонд) – 50,0 млн. гривень.

Надалі, у зв'язку із прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2022 р. № 115 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань діяльності Міністерства економіки і Міністерства аграрної політики та продовольства» головним розпорядником бюджетних коштів було визначено Мінагрополітики.

Також, змінами до Закону було збільшено видатки за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» на 165,0 млн. грн, що дало змогу спрямувати на підтримку аграріїв кошти в обсязі 4 665,0 млн. гривень (порівняльна таблиця додається).

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосптоваровиробників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 77 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2021 р. № 315), було встановлено, що у 2021 році бюджетні кошти загального фонду спрямовуються на:

- державну підтримку розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції;
- фінансову підтримку розвитку фермерських господарств;
- часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;
- фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів;
- фінансову підтримку розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства;
- надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- державну підтримку страхування сільськогосподарської продукції;
- відшкодовування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі;
- державну підтримку виробників органічної сільськогосподарської продукції;
- державну підтримку виробників картоплі;
- державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь.

Розподіл видатків між напрямами за цією бюджетною програмою було узгоджено з Комітетом Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики.

Обсяги видатків за напрямами було затверджено наказом Мінагрополітики.

Напрями державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції, фінансової підтримки розвитку фермерських господарств та фінансової підтримки розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства фінансуються за піднапрямами, обсяг коштів за якими розподіляється окремими наказами Мінагрополітики.

Слід зазначити, що через зміну головного розпорядника бюджетних коштів, у зв'язку з відновленням діяльності Мінагрополітики, бюджетний процес було затягнуто у часі.

Покроковий алгоритм отримання держаної підтримки із зазначенням відповідальних посадових осіб розміщено на сайті Мінагрополітики у розділі «Державна підтримка».

1.1. Бюджетні програми, дію яких продовжено та/або удосконалено у 2021 році

(огляд здійснено з урахуванням звіту з виконання бюджетної програми та остаточно затверджених обсягів фінансування)

1.1.1 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті **для**

державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції, які спрямовані в обсязі 1 609 573 000,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 107 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 517).

На 2021 рік було змінено назву бюджетної програми та розширено напрями підтримки. Зокрема:

- уточнено коло отримувачів;
- напрям «Часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин» доповнено можливістю отримати таке відшкодування за вівцематок, баранів, ярок, козематок, цапів, кізочок, цапків;
- часткове відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції приміщень доповнено рибницькими господарствами;
- запроваджено спеціальну бюджетну дотацію за утримання кізочок, козематок, ярок, вівцематок;
- запроваджено спеціальну бюджетну дотацію за приріст поголів'я корів власного відтворення. При цьому встановлено, що суб'єкти господарювання з організаційно-правовою формою «фермерське господарство», в тому числі сімейні, можуть протягом бюджетного року на вибір скористатися цим напрямом з урахуванням аналогічного напряму, який визначено бюджетною програмою «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств».

Отримувачами коштів визначено суб'єкти господарювання - юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичні особи - підприємці, зокрема сімейні фермерські господарства, що провадять діяльність у галузях тваринництва, бджільництва, рибництва; переробної промисловості, які виробляють харчові продукти (м'ясні, рибні, молочні), а також фізичні особи, у яких наявні бджолосім'ї.

Державна підтримка не надавалася суб'єктам:

- стосовно яких відкрито провадження у справі про банкрутство та/або яких визнано банкрутами, та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на 1 число місяця, в якому приймається рішення про включення до реєстрів або відомостей про нарахування розміру часткового відшкодування або дотації, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на ДПС.

За даним напрямом відповідно до наказу Мінагрополітики від 24.06.2021 № 52 (зі змінами, спричиненими потребою перерозподілу коштів протягом року з урахуванням фактичного обсягу їх використання) підтримку було розподілено наступним чином:

- відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та

ембріонів – 527 497 500,0 гривень;

- спеціальна бюджетна дотація за наявні бджолосім'ї – 240 000 000,0 гривень;
- відшкодування вартості тваринницьких об'єктів – 491 049 500,0 гривень;
- компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів – 17 360 000,0 гривень;
- спеціальна бюджетна дотація за утримання кізочок, козематок, ярок, вівцематок – 50 000 000,0 гривень;
- спеціальна бюджетна дотація за приріст поголів'я корів власного відтворення – 100 000 000,0 гривень;
- часткове відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції підприємств із зберігання та переробки зерна – 183 666 000,0 гривень.

Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня визначено структурні підрозділи облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку.

Для надання державної підтримки Мінагрополітики утворює постійно діючий орган - комісію, яка приймає остаточне рішення про розподіл коштів між суб'єктами в межах виділених асигнувань.

Для отримання дотації за бджолосім'ї фізичні особи та суб'єкти господарювання, які є власниками бджолосімей, звертаються до виконавчого органу відповідної сільської, селищної, міської ради за місцезнаходженням пасіки.

Для надання часткового відшкодування вартості племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів спрямовано 417 суб'єктам господарювання за закуплені ними: 11 913 голів племінних телиць, нетелів, корів молочного, молочно-м'ясного і м'ясного напряму продуктивності; 6 514 голів племінних свинок та кнурців; 6 711 голів племінних вівцематок, баранів, ярок; 864 голів козематок, цапів, кізочок, цапків; 711 бджолиних пакетів та бджолиних маток; 404 171 доз ідентифікованої сперми бугаїв або ввезену в режимі імпорту; 120 доз сперми кнурів або ввезену в режимі імпорту.

Спеціальну бюджетну дотацію за наявні бджолосім'ї спрямовано 39 754 отримувачам за наявні 2 195,5 тис. бджолосімей.

За напрямом часткове відшкодування вартості тваринницьких об'єктів 43 суб'єктам господарювання нараховано часткове відшкодування вартості 65 об'єктів.

Для часткової компенсації вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів кошти спрямовані 1 суб'єкту господарювання, який провадить діяльність у галузі свинарства.

Спеціальна бюджетна дотація за утримання кізочок, козематок, ярок, вівцематок була спрямована 158 суб'єктам господарювання та фізичним особам-підприємцям за утримання 6 207 голів кіз та 53 678 голів овець.

Спеціальну бюджетну дотацію за приріст поголів’я корів власного відтворення нараховано 229 суб’єктам господарювання за 10 022 голів.

Спеціальна бюджетна дотація за приріст поголів’я корів власного відтворення спрямована 229 суб’єктам господарювання за 10 022 голів.

Для часткового відшкодування вартості об’єктів із зберігання та переробки зерна 14 сільськогосподарським товаровиробникам нараховано часткове відшкодування вартості 15 об'єктів.

1.1.2 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки розвитку фермерських господарств, які спрямовані в обсязі 120 788 600,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 106 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 384).

На 2021 рік було, зокрема:

- уточнено розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня за напрямами;
- спрощено процедуру та пакет документів для отримання спеціальної бюджетної дотації за утримання корів та надано отримувати таку дотацію за поголів’я корів усіх напрямів продуктивності;
- запроваджено новий напрям підтримки новостворених фермерських господарств шляхом надання їм допомоги на отримання сільськогосподарських дорадчих послуг у період становлення. При цьому таку послугу може надавати не лише сільськогосподарська дорадча служба, а й сільськогосподарський дорадник/експерт-дорадник, зареєстрований у встановленому законодавством порядку суб’єктом підприємницької діяльності. Одночасно закріплено напрями консультацій, за якими надається державна підтримка.
- у зв'язку із зростанням затрат на посіви основних сільськогосподарських культур збільшено розмір бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар).

А також з даного Порядку було виключено норми щодо фінансової підтримки сільськогосподарських кооперативів, додаткової часткової компенсації вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) для фермерських господарств (крім новостворених), здешевлення кредитів та часткової компенсації вартості насіння.

Одержувачами бюджетних коштів визначено виключно суб’єкти господарювання з організаційно-правовою формою «фермерське господарство», які мають чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20000000 гривень, у власності та/або користуванні яких перебувають землі сільськогосподарського призначення, а також зареєстровані у поточному році фермерські господарства, у власності та/або користуванні яких перебувають землі

сільськогосподарського призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки).

Державна підтримка не надається суб'єктам:

- стосовно яких порушено справу про банкрутство;
- яких в установленому порядку визнано банкрутами;
- які перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на 1 число місяця, в якому буде прийматися рішення щодо здійснення виплат, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС, а також перед Українським державним фондом підтримки фермерських господарств та його регіональними відділеннями за бюджетною програмою «Надання кредитів фермерським господарствам»;
- які не провадили господарську діяльність протягом трьох попередніх років (крім новостворених);
- щодо яких виявлено факти незаконного одержання та/або нецільового використання бюджетних коштів;
- які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції".

За даним напрямом відповідно до наказу Мінагрополітики від 02.07.2021 № 67 (зі змінами, спричиненими потребою перерозподілу коштів протягом року з урахуванням фактичного обсягу їх використання) підтримку було розподілено наступним чином:

- часткова компенсація витрат фермерським господарствам, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами (крім новостворених) – 375 000,0 гривень;
- фінансова підтримка новостворених фермерських господарств для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг – 2 778 600,0 гривень;
- бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) - новостворениим фермерським господарствам – 60 000 000,0 гривень;
- спеціальна бюджетна дотація за утримання корів усіх напрямів продуктивності фермерському господарству, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства - 57 635 000,0 гривень.

Розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня, що спрямовуються на фінансову підтримку шляхом виділення бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар), визначено Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня, що спрямовуються на фінансову підтримку шляхом виділення спеціальної бюджетної дотації за утримання корів усіх напрямів продуктивності фермерському господарству, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства, визначено структурні підрозділи облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку.

Часткову компенсацію витрат фермерським господарствам, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами (крім новостворених) отримали 39 фермерських господарств. Середній обсяг підтримки на 1 господарство склав 9128 гривень.

Фінансову підтримку для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг отримали 96 новостворених фермерських господарств. Середній обсяг підтримки на 1 господарство склав 28893 гривень.

Бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) виплачена 667 новостворeним фермерським господарствам. Середній обсяг підтримки на 1 господарство склав 90 000 гривень.

Спеціальну бюджетну дотацію за утримання корів усіх напрямів продуктивності отримали 457 фермерських господарств за 11,5 тис. голів корів.

1.1.3 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, які спрямовані в обсязі 991 354 800,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 130 (із змінами).

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінагрополітики.

Бюджетні кошти спрямовуються на 25 відсоткову компенсацію вартості (без урахування податку на додану вартість) техніки та обладнання, що закуплені у вітчизняних виробників та/або їх дилерів, відповідно до Переліку техніки та обладнання, який формується та затверджується Мінекономіки після перевірки ступеня локалізації виробництва техніки та обладнання.

Одержувачами бюджетних коштів визначено юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, основною діяльністю яких є постачання сільськогосподарських товарів (за визначенням, наведеним у пункті 2.15 статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»).

Державна підтримка не надається суб'єктам:

- стосовно яких порушено справу про банкрутство та/або яких не визнано банкрутами, та/або які не перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на перше число місяця, в якому буде прийматися рішення щодо здійснення виплат, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС;

- які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції".

Зазначені кошти були спрямовані 5789 одержувачам для часткової компенсації 30 000 одиниць техніки та обладнання вітчизняного виробництва.

Разом з тим, за придбані 17174 одиниць техніки та обладнання сума заборгованості складає майже 865 000 000,0гривень.

1.1.4 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів, які спрямовані в обсязі 1 202 555 779,0 гривень (в тому числі для погашення бюджетної кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах Казначейства внаслідок виконання судових рішень, - 2 555 779,0 гривень), визначено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 300 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 3 березня 2020 р. № 202).

У 2021 році, зокрема:

- виключено норму щодо надання компенсацій за кредитами на конкурсній основі;
- уточнено строковість кредитів та напрями їх використання, за якими здійснюється часткове відшкодування;
- встановлено граничні суми відшкодування для позичальників.

Кошти спрямовуються на часткову компенсацію за нараховані і сплачені у поточному році відсотки за користування:

- короткостроковими кредитами, залученими для поповнення обігових коштів;
- середньостроковими кредитами, залученими для поповнення обігових коштів, придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов'язаних з будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення, а також з переробкою сільськогосподарської продукції;
- довгостроковими кредитами, залученими для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, обладнання для виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, будівництва та реконструкції виробничих об'єктів (у тому числі сховищ для зберігання зерна, овочів та фруктів).

Максимальні розміри компенсації складають відповідно 5 000 000 гривень та 15 000 000 гривень в залежності від терміну цілі кредиту.

Одержувачами коштів через уповноважені банки, які уклали Меморандум про загальне співробітництво з Мінагрополітики, визначено юридичні особи незалежно

від організаційно-правової форми та форми власності та фізичні особи – підприємці, які здійснюють діяльність у галузях агропромислового комплексу.

Кошти не надаються суб'єктам, якщо вони:

- мають порушені справи про банкрутство, їх визнано банкрутами, вони перебувають на стадії ліквідації;
- мають на перше число місяця, в якому буде прийматися рішення щодо здійснення виплат, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справленням яких покладено на органи ДПС;
- віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції".

Кошти в обсязі 12 000 000 гривень були спрямовані 4501 отримувачам, які залучили кредитів на загальні суму 62,3 млн гривен, з яких: 41,3 % - короткострокові, 36,9 % - середньострокові. 21,8 % - довгострокові. Із загальної кількості отримувачів лише 175 суб'єктів (4 %) залучили кошти на розвиток тваринництва, решта – на інші цілі, передбачені вказаним у цьому пункті Порядком.

1.1.5 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті на **фінансову підтримку розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства**, які спрямовані в обсязі 512 228 000,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.2005 № 587 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 р. № 185).

У 2021 році, зокрема:

- надано повноваження Мінагрополітики самостійно визначати та затверджувати Перелік техніки, механізмів та обладнання (зокрема іноземного виробництва, які не виробляються в Україні) для проведення технологічних операцій у виноградарстві, садівництві і хмелярстві, витрати на закупівлю якої частково компенсуються за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті за цим напрямом;
- збільшено відсоток компенсації витрат на проведення робіт та придбання матеріалів для спорудження шпалер і встановлення систем краплинного зрошення, а також будівництва об'єктів і придбання ліній.

Одержувачами коштів визначено суб'єкти господарювання - юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форми власності і фізичні особи - підприємці, що провадять діяльність у галузях садівництва, виноградарства та хмелярства (як вирощування, так і переробка).

Державна підтримка не надається суб'єктам:

- стосовно яких порушено справу про банкрутство, та/або яких визнано банкрутами, та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на перше число місяця, в якому приймається рішення про включення до розподілів бюджетних коштів для компенсації витрат за напрямами, і реєстрів суб'єктів господарювання, яким нараховано компенсацію вартості за напрямами, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на ДПС;
- які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції".

За даним напрямом відповідно до наказу Мінагрополітики від 02.07.2021 № 69 (із змінами) підтримку було розподілено наступним чином:

- часткова компенсація вартості садивного матеріалу, спорудження шпалери і встановлення систем краплинного зрошення, техніки та обладнання – 200 00 000 гривень, з них на виплату кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах Казначейства станом на 01.01.2021 – 1 662 200 гривень;
- часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції холодильників, цехів, придбання ліній товарної обробки плодів та ягід виробниками - 312 228 000,0 гривень.

Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня визначено структурні підрозділи облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку.

Зазначеною програмою скористались 326 одержувачів шляхом часткової компенсації вартості придбання 66 технологічних ліній товарної обробки плодів та ягід та 291 одиниці спецтехніки, встановлення на площі 2170 га систем краплинного зрошення, спорудження на площі 870 га шпалери, придбання садивного матеріалу на площу 2 384 га та будівництва нових об'єктів із зберігання потужністю 35 тис. тонн.

Разом з тим, сума невиплачених коштів у зв'язку з недостатнім обсягом коштів відповідно до поданих заявок склала 322 900 000 гривень.

1.1.6 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті для **надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування**, які спрямовані в обсязі 628 321,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 565(із змінами), яка вступила в дію з 01 січня 2020 року.

За даним напрямом передбачено отримання протягом 10 років доплати сімейними фермерськими господарствами без статусу юридичної особи, які зареєстровані платниками єдиного податку четвертої групи відповідно до вимог статті 291 Податкового кодексу України, у розмірі від 0,9 до 0,1 мінімального страхового внеску виключно за умови сплати решти внеску головою сімейного фермерського господарства за себе та своїх членів (далі – доплата за ЄСВ).

Члени/голова сімейного фермерського господарства, які підлягають страхуванню на інших підставах або звільняються від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до частини четвертої статті 4 Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та не беруть добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, не мають права на отримання доплати.

Однак, через неврегульованість з боку Державної податкової служби (ДПС) питання технічної реалізації передачі Казначейству Реєстрів платників, а саме погодження розробленої заявки щодо формування розрахункової доплати ЄСВ. В результаті на кінець 2020 року виникла заборгованість з такої доплати і повноцінно програма почала реалізовуватися лише у 2021 році.

За даними ДПС, станом на 01 січня 2021 року, до реєстру платників єдиного податку 4 групи було включено 78 СФГ, з них до реєстру суб'єктів, які отримали право на отримання додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Разом з цим, протягом тривалого часу виникали проблеми у взаємодії між державними реєстраторами та податковими органами при внесенні сімейних фермерських господарств, які зареєструвалися фізичними особами-підприємцями, до реєстру страхувальників Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Таким чином, за даною програмою у 2021 році виділені кошти були використані повністю, здійснено доплати за ЄСВ за 94 сімейних фермерських господарств (з урахуванням суми, яку недоотримали члени/голова сімейного фермерського господарства за підсумками попереднього бюджетного періоду).

Слід також зазначити, що зазначений напрям при його реалізації містить суттєвий недолік, оскільки неоднозначне тлумачення Державно податковою службою норм вказаної у цьому пункті постанови КМУ призвело до того, що сімейні фермерські господарства, які невчасно сплатили ЄСВ за себе та своїх членів, втратили право у подальші роки на таку доплату. Наразі питання потребує законодавчого врегулювання.

1.1.7 Механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті для **надання кредитів фермерським господарствам**, які спрямовані в обсязі 50 000

000,0 гривень (за рахунок спеціального фонду державного бюджету), визначено постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1102 (зі змінами).

Розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Зазначений напрям реалізується шляхом надання безвідсоткових кредитів терміном до 5 років на конкурсній основі, у сумі до 500 000 гривень для провадження виробничої діяльності.

Одержувачами коштів визначено фермерські господарствам, зокрема новостворені у період їх становлення (перші три роки після створення), з відокремленими фермерськими садибами, сімейні фермерські господарства без набуття статусу юридичної особи, утворені відповідно до статті 8-1 Закону України "Про фермерське господарство", фермерські господарствам, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах, на поліських територіях, визначених в установленому порядку Кабінетом Міністрів України.

Кошти не надаються одержувачам, які мають заборгованість перед Укрдержфондом та його регіональними відділеннями, яких визнано банкрутами, щодо яких порушено справу про банкрутство та які перебувають у стадії ліквідації, у яких виявлено факти незаконного одержання та/або нецільового використання бюджетних коштів, а також тим, які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України "Про санкції".

За підсумками виконання бюджетної програми у 2021 році зазначеної підтримкою скористалися 127 фермерських господарств-переможців конкурсу:

- для придбання техніки, обладнання – 32 ФГ;
- для поновлення обігових коштів, у тому числі і для придбання маточного поголів'я сільськогосподарських тварин (телиць, нетелей, корів, свиноматок, ярок, вівцематок, кізочок та козематок) та проведення оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) – 38 ФГ;
- для виробництва та переробки сільськогосподарської продукції – 51 ФГ;
- для будівництва та реконструкції виробничих і невиробничих приміщень - 3 ФГ;
- для закладання багаторічних насаджень – 3 ФГ.

Слід зазначити, що виділеного обсягу коштів за цим напрямом недостатньо, оскільки їх виділення за рахунок спеціального фонду державного бюджету планується виключно на плані повернення кредитів, наданих у попередні роки. Відповідно, задоволення поданих заявок складає щороку лише 30 відсотків.

1.2 Нові бюджетні програми, які запроваджені у 2021 році

1.2.1 Механізм відшкодовування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, на які спрямовані в обсязі 107 910 500,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2021 № 885).

Кошти спрямовувалися сільськогосподарським товаровиробникам для відшкодування втрат від повністю втрачених (загиблих) посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характер. Таке рішення було прийнято Урядом внаслідок значних втрат агровиробників через несприятливі погодно-кліматичні явища, зокрема, посуху, яка викликала масову загибель врожаїв.

Зазначена допомога надавалася у вигляді дотації, в розмірі до 4700 гривень на 1 гектар (але не більше 50 гектарів посівів на одного отримувача) за повністю втрачені (загиблі) посіви починаючи з 1 січня 2020 року.

Надалі встановлено виплату один раз на рік за повністю втрачені (загиблі) посіви, якщо пошкодження мало місце в період з 1 жовтня попереднього року до 30 вересня поточного року.

Така підтримка не надавалася сільгосптоваровиробникам:

- стосовно яких порушено справ про банкрутство та/або яких визнано банкрутами, та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мали на 1 число місяця, в якому приймається рішення про включення до зведеної відомості отримувачів дотації, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС;
- які отримали страхове відшкодування щодо повністю втрачених (загиблих) посівів;
- які не включені до переліку суб'єктів господарювання, що постраждали, відповідно до рішення Експертної комісії з визначення рівнів та класів надзвичайних ситуацій ДСНС щодо визначення рівня та класу надзвичайних ситуацій природного характеру, які сталися на території регіону.

Рішення про виплати приймалося комісією Мінагрополітики, на розгляд якої надсилалися пакети документів від структурних підрозділів облдержадміністрацій, що забезпечують виконання функцій з питань агропромислового розвитку.

Також встановлено, що новостворені фермерські господарства, які отримали бюджетну дотацію за рахунок коштів бюджетної програми «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за напрямом «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» не мають права скористатися цим напрямом.

В результаті у 2021 році 528 виробникам було нараховано та виплачено компенсацію втрачених на площі 22 960 га посівів.

1.2.2 Механізм **надання державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь**, які спрямовані в обсязі **50 000 000,0 гривень**, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 11.08.2021 № 886.

Одержувачами бюджетних коштів є сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми і форми власності та фізичні особи – підприємці.

Нормами постанови встановлено, що кошти надаються у вигляді безповоротної допомоги - субсидії у розрахунку на 1 гектар оброблюваних угідь, на яких вирощувались гречка, жито, просо та овес (за винятком післяукісних культур), у розмірі до 5000 гривень на один гектар, але не більше ніж на 300 гектарів оброблюваних угідь одним отримувачем.

Така підтримка не надавалася сільгосптоваровиробникам:

- стосовно яких порушено справ про банкрутство та/або яких визнано банкрутами, та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мали на 1 число місяця, в якому приймається рішення про включення до зведеної відомості отримувачів дотації, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС.

Разом з тим встановлено, що види культур, які субсидуються у поточному році, розмір субсидії та розподіл бюджетних коштів за культурами, їх перерозподіл протягом року з урахуванням фактичного подання документів для отримання субсидії затверджуються наказом Мінагрополітики.

Так, у 2021 році було прийнято рішення надавати підтримку за посіви гречки як зернової культури, яка має попит на внутрішньому ринку.

Також встановлено, що новостворені фермерські господарства, які отримали бюджетну дотацію за рахунок коштів бюджетної програми «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за напрямом «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» не мають права скористатися цим напрямом.

В результаті 655 господарств отримали підтримку за посіяну на площі 32 925 га гречку, середній розмір допомоги на 1 га склав 1518 гривень.

У зв’язку з обмеженим обсягом бюджетних коштів, заявки отримувачів були задоволені за принципом пропорційного розподілу.

1.2.3 Механізм **надання державної підтримки виробників картоплі**, які спрямовані в обсязі **53 215 000,0 гривень**, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2021 № 1008.

Отримувачами бюджетних коштів є сільськогосподарські товаровиробники - юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, основною діяльністю

яких є вирощування картоплі та/або виробництво продуктів переробки власно вирощеної картоплі.

За вказаним напрямом кошти спрямовувались для компенсації до 50 відсотків вартості (без урахування податку на додану вартість) нового будівництва холодильників для зберігання власно вирощеної картоплі (картоплесховищ), цехів первинної переробки власно вирощеної картоплі, побудованих і прийнятих в експлуатацію з 1 листопада попереднього року по 31 жовтня поточного року.

Підтримка не надавалась одержувачам:

- які мають відкриті провадження у справі про банкрутство;
- яких визнано банкрутами та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на 1 число місяця, в якому приймається рішення про включення до реєстру сільськогосподарських товаровиробників, яким нараховано бюджетні кошти для надання компенсації нового будівництва об'єктів, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на ДПС.

Також встановлено, що за цим напрямом не підлягає компенсації обладнання, вартість якого частково компенсована за рахунок коштів державного бюджету за напрямом «Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва».

У 2021 році, в результаті розгляду комісією Мінагрополітики документів, 1 одержувачу було нараховано та виплачено компенсацію за обладнане холодильним та вентиляційним обладнанням картоплесховище потужністю 15 тисяч тонн та за холодильник для зберігання картоплі потужністю 12 тисяч тонн.

1.2.4 Механізм надання державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі, які спрямовані в обсязі 16 746 000,0 гривень, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1070.

Зазначений напрям було запроваджено з метою підтримки розвитку зрошуваного землеробства в умовах змін клімату та стимулювання збільшення площ меліорованих земель, що в результаті впливатиме на збільшення валового виробництва сільськогосподарської продукції.

Одержувачами бюджетних коштів визначено сільськогосподарських товаровиробників - юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичних осіб - підприємців, які використовують меліоровані землі.

Кошти передбачено спрямовувати для реконструкції існуючих та/або будівництва нових систем за введені в експлуатацію внутрішньогосподарські зрошувальні системи з використанням зрошення дощуванням (матеріали, засоби, дощувальна техніка та насосне обладнання для поливу вітчизняного виробництва, канали,

трубопроводи нижчого рівня, інша запірна арматура) або краплинного зрошення (матеріали та основні засоби вітчизняного виробництва) у період з 1 листопада попереднього року по 31 жовтня поточного року.

Разом з тим встановлено, що на обладнання, матеріали, роботи з будівництва і встановлення систем краплинного зрошення, вартість яких була частково компенсована за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів, державна підтримка у вигляді бюджетної дотації сільгосптоваровиробникам не надаватиметься.

Підтримка не надавалась одержувачам:

- які мають відкриті провадження у справі про банкрутство;
- яких визнано банкрутами та/або які перебувають на стадії ліквідації;
- які мають на 1 число місяця, в якому приймається рішення про включення до реєстру сільськогосподарських товаровиробників, яким нараховано бюджетні кошти для надання компенсації нового будівництва об'єктів, прострочену більш як шість місяців заборгованість з платежів, контроль за справлянням яких покладено на ДПС.

Кошти були використані в повному обсязі. В результаті у 2021 році 7 виробників з 4-х регіонів отримали допомогу за 10 побудованих об'єктів внутрішньогосподарських зрошувальних систем, площа відновленого зрошення склала 4 939 гектарів.

Напрями державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції та виробників органічної сільськогосподарської продукції у 2021 році реалізовані не були у зв'язку із приведенням законодавчої бази у відповідність до інших законів, а також через реорганізаційні процеси у структурі розподілу повноважень в частині реалізації державної політики у сфері органічного виробництва.

Аналізуючи наведене вище, можна зробити висновок, що більшість програм державної підтримки останніми роками спрямовані на довготривалу їх реалізацію з метою підтримки виробництва найбільш затребуваної на внутрішньому ринку сільськогосподарської продукції, в тому числі - діяльність, що забезпечує створення ланцюгів доданої вартості, а також носять переважно дотаційний та субсидійний характер.

Щорічно, з метою здійснення моніторингу ефективності бюджетних програм, їх результативності та з урахуванням потреб внутрішнього ринку продовольства і виробників сільськогосподарської продукції, головним розпорядником бюджетних коштів здійснюються заходи щодо перегляду пріоритетних напрямів підтримки, зменшення бюрократичних навантажень та усунення чинників, що перешкоджають її реалізації.

У порівнянні із попереднім роком у 2021 році було повноцінно впроваджено та реалізовано чотири нових бюджетних програми.

За трьома програмами було переглянуто напрями підтримки. Такі дії реалізуються шляхом громадського обговорення з профільними асоціаціями, проведенням

фінансово-економічних розрахунків та прогнозу впливу, підготовки відповідних змін до Порядків використання коштів державного бюджету, що спрямовуються на підтримку аграріїв, та поданням пропозицій на розгляд Уряду.

Порядок надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції було схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. № 1342, відповідного Порядку підтримки органічного виробництва не затверджено.

Незважаючи на те, що змінами до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» було задекларовано впровадження Державного аграрного реєстру та надання підтримки сільськогосподарської дорадчої діяльності шляхом часткової компенсації сільськогосподарським дорадчим службам понесених ними витрат при наданні сільськогосподарських дорадчих послуг суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільському населенню, ці напрями у 2021 році реалізовані не були.

Оскільки з початку бюджетного періоду здійснюються довготривалі процедури з розподілу загального обсягу передбачених коштів, розробки та затвердження паспортів бюджетних програм, з відповідним фінансово-економічним обґрунтуванням, враховуючи саму процедуру отримання підтримки - від подачі документів до прийняття рішення, підготовки документів на спрямування коштів одержувачам, кошти надходять переважно у 3-4 кварталах бюджетного року.

Третина з виділених коштів була спрямована на підтримку тваринництва.

Залишок невикористаних коштів на кінець 2021 року склав 24663,9 гривень.

Разом з тим слід зазначити, що суттєвий вплив на прийняття рішень при визначенні пріоритетних напрямків фінансування має узгодженість позицій з профільним комітетом Верховної Ради України.

2. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІЛЬГОСПТОВАРОВИРОБНИКІВ У 2022 РОЦІ

Формування видатків на підтримку аграріїв у 2022 році здійснювалось з урахуванням Бюджетної декларації на 2022-2024 роки, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 року № 548, та відповідних рекомендацій Верховної Ради України до неї.

Так, Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» (із змінами) за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників», за загальним фондом було передбачено 4 000,0 млн. грн, а також за бюджетною програмою «Надання кредитів фермерським господарствам" – 180,0 млн. грн (100,0 млн. грн – загальний фонд, 80,0 млн. грн - спеціальний фонд). Попередньо, за узгодженими з профільними асоціаціями пропозиціями, було заплановано розподілити кошти за напрямами, які діяли у 2021 році, а також розпочати

реалізацію підтримки напрямів страхування сільськогосподарської продукції та виробників органічної сільськогосподарської продукції.

Відповідні пропозиції були подані на розгляд Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики.

Деякі Порядки використання коштів (підтримка садівництва та тваринництва) зазнали технічних змін в частині уточнення напрямів використання, термінів подачі документів тощо.

Крім цього, було переглянуто підходи до розподілу та використання коштів, які спрямовуються для надання кредитів через Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Так встановлено, що:

- фінансова підтримка надається фермерським господарствам на безповоротній основі згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 106 (із змінами);
- фінансова підтримка всіх фермерських господарств здійснюється для провадження виробничої діяльності та диверсифікації виробництва;
- фінансова підтримка сімейним фермерським господарствам без набуття статусу юридичної особи надається для придбання землі сільськогосподарського призначення;
- за напрямом, що передбачає фінансову підтримку всіх фермерських господарств розподіл бюджетних коштів у розрізі регіонів здійснюється за принципом:
- 50 відсотків - з урахуванням обсягу виробництва фермерськими господарствами сільськогосподарської продукції (у постійних цінах) за попередні три роки, що передують звітному року, відповідно до статистичної інформації, наданої Держстатом на запит Мінагрополітики;
- 50 відсотків - з урахуванням обсягу виробництва фермерськими господарствами сільськогосподарської продукції (у постійних цінах) з розрахунку на 1 гектар оброблюваних фермерськими господарствами сільськогосподарських угідь на рік, що передує звітному року, відповідно до статистичної інформації, наданої Держстатом на запит Мінагрополітики.
- за напрямом, що передбачає фінансову підтримку сімейних фермерських господарств без набуття статусу юридичної особи для придбання землі сільськогосподарського призначення, розподіл бюджетних коштів у розрізі регіонів не здійснюється.
- скасовано комісії в регіональних відділеннях Укрдержфонду як такі, що стримували у часі прийняття та розгляд документів.

Такі зміни викликані потребою у дотриманні принципу справедливості при розподілі коштів між регіонами, а також для підтримки малих фермерів у зв’язку із впровадженням обігу земель сільськогосподарського призначення.

Також збільшено граничного суму безвідсоткового кредиту з 500 тис. грн до 1 млн. грн, що має на меті суттєво підтримати розвиток саме малих фермерських господарств.

Крім цього, з метою невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України постановою Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2022 р. № 98 було внесено зміни до постанов Кабінету Міністрів України щодо державної підтримки сільгосптоваровиробників в частині заборони надання державної фінансово підтримки одержувачам, які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовуються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), відповідними рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними в дію Указом Президента України щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України «Про санкції».

Однак, у зв'язку із воєнною агресією з боку російської федерації, постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2022 р. № 245 «Про спрямування коштів до» кошти загального фонду за бюджетними програмами "Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» та «Надання кредитів фермерським господарствам» були спрямовані до резервного фонду державного бюджету в обсязі 4 398 000 000,0 грн та 100 000 000,0 грн відповідно.

Наразі за програмою «Надання кредитів фермерським господарствам» (єдиною, за якою головним розпорядником бюджетних коштів є Мінагрополітики) завершено прийом пакетів документів і заявок та передано їх на розгляд комісії Укрдержфонду з питань надання фінансової підтримки.

Натомість, Урядом було вжито низку заходів щодо запровадження механізмів підтримки, в тому числі й непрямої.

Зокрема, з метою старту посівної кампанії та надання допомоги аграріям за рахунок кредитних коштів та коштів міжнародних донорів, Мінагрополітики у березні 2022 року було запущено відповідну платформу, на основі якої було зібрано фактичні потреби сільгоспвиробників.

З метою попередження в Україні гуманітарної продовольчої кризи на початку війни було введено тимчасове обмеження на експорт певних видів продукції та певних груп добрив - азотних, фосфорних, калійних та складних, а також спрощено процедури постачання імпортованих харчових продуктів і кормів в умовах воєнного стану, дозволено тимчасову експлуатацію сільгоспмашин без відповідних дозволів, спрощено умови перевезення автомобільним транспортом пестицидів та агрохімікатів.

Для стабілізації цін та недопущення дефіциту на ринку пального було скасовано акциз на пальне та знижено ставку ПДВ.

На час дії воєнного стану для забезпечення виробників насінням було скасовано додаткові процедури сертифікації насіннєвого матеріалу, зменшено фіскальне навантаження та скасовано штрафні санкції.

Також з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» було врегульовано більшість питань використання земель сільськогосподарського призначення, зокрема, державної та комунальної власності, невитребуваних паїв та розміщення господарської інфраструктури. При цьому, на основі аналізу зміни ситуації у країні, Верховною Радою України продовжується законодавче удосконалення у сфері земельних відносин. Так, Президентом України повернуто з підпису Закон України «Про внесення змін до пункту 1 Розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин», а також передано на підпис Президентові України Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану».

Це, зокрема, спростить прийняття рішень органами місцевого самоврядування при розпорядженні землями та переміщення (евакуації) виробничих потужностей підприємств будь-якої форми власності із зони бойових дій.

Крім цього, 07.05.2022 набув чинності Закон України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель», який, зокрема, визначає правовий статус організацій водокористувачів, особливості експлуатації меліоративних мереж організацій водокористувачів та дозволить розвинути ефективну модель утримання та забезпечення експлуатації меліоративної інфраструктури, в тому числі з державною підтримкою.

Окремо заслуговує на увагу оперативна реакція Уряду на спрощення доступу аграріїв до фінансово-кредитних ресурсів.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2022 р. № 438 «Деякі питання фінансового забезпечення підтримки підприємництва, зокрема сільськогосподарських товаровиробників, в умовах воєнного стану», з метою забезпечення функціонування економіки, підтримки підприємництва, в тому числі фінансування сільськогосподарських товаровиробників для проведення сільськогосподарської діяльності в умовах воєнного стану, було збільшено видатки для надання фінансової державної підтримки відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 (із змінами).

Разом з тим, постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 521 було внесено зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва.

Зокрема, відповідно до рішення Уряду розширено програму «Доступні кредити «5-7-9» і протягом дії воєнного стану сільгосптоваровиробники у розумінні Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» зможуть отримувати кредити виключно на придбання основних засобів та покриття будь-яких витрат, пов'язаних із провадженням сільськогосподарської діяльності, з максимальним обсягом 60 млн грн з кредитною ставкою 0 %.

Також з метою успішного проведення комплексу весняно-польових робіт та забезпечення сільськогосподарських товаровиробників кредитними Урядом удосконалено деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі.

Зокрема:

- встановлено строку дії державної гарантії для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів та за кредитами, що надаються суб'єктам господарювання – сільськогосподарським товаровиробникам – 1 рік;
- передбачено нову мету кредитування у рамках портфеля – для фінансування забезпечення посівів сільськогосподарських культур, у тому числі купівлі сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів), що підпадає під визначення груп 1-24 УКТ ЗЕД, а також добрив, засобів захисту рослин, пестицидів та агрохімікатів, пально-мастильних матеріалів, запасних частин, основних засобів та нематеріальних активів, оплати праці, оренди нерухомого та рухомого майна, інших товарів (робіт, послуг), що використовуються суб'єктами господарювання – сільськогосподарськими товаровиробниками при здійсненні операційної діяльності;
- встановлено, що на період воєнного стану у разі надання державних гарантій на портфельній основі для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів за кредитами (крім кредитування у вигляді кредитної лінії), що надаються суб'єктам господарювання - сільськогосподарським товаровиробникам, не застосовується норма щодо граничних показників річного доходу та середньої кількості працівників позичальників сумарно за всією групою пов'язаних із позичальником контрагентів;
- для кредиту, що надається суб'єкту господарювання – сільгосптоваровиробнику, встановлено максимальний строк – до 1 року, а також максимальна сукупна заборгованість позичальника та учасників групи пов'язаних з ним контрагентів, – 1 500 млн. гривень;
- розмір комісій – на покриття витрат банку-кредитора (не враховуючи плати за надання державної гарантії) на обслуговування кредиту не більше ніж 1 відсоток річних суми кредиту (для кредитів зі строком кредитування менш ніж 1 рік – до 1 відсотка разово).

За оперативною інформацією Мінагрополітики станом на 18 травня 2022 року 11 317 аграріїв отримали кредитів на суму 28 млрд 100 млн грн, із яких за програмою портфельних гарантій – 18 млрд 632 млн. грн або 80 %.

Лідерами з кредитування стали аграрії 11 областей :

- Кіровоградська - 3 млрд. 667 млн. грн;
- Київська - 2 млрд. 796 млн. грн;
- Вінницька - 2 млрд. 490 млн. грн;
- Одеська - 2 млрд. 288 млн. грн;
- Дніпропетровська - 2 млрд. 266 млн. грн;
- Волинська - 1 млрд. 724 млн. грн;
- Полтавська - 1 млрд. 700 млн. грн;
- Львівська - 1 млрд. 611 млн. грн;
- Тернопільська - 1 млрд. 221 млн. грн;
- Хмельницька - 1 млрд. 227 млн. грн;
- Черкаської - 1 млрд. 112 млн. гривень.

Разом з тим, за інформацію з відкритих джерел, комерційні банківські установи, які мають більш жорсткі підходи до оцінки ризиків, не охоче кредитують аграріїв, потужності яких розміщені у потенційних зонах ризику.

Крім всього, з урахуванням ситуації, яка склалася навколо українських портів та у сфері залізничних перевезень, Кабінетом Міністрів створено Координаційну раду з питань логістики в сільському господарстві, яка має вирішувати критичні проблемні питання, пов'язані з переміщенням сільськогосподарської продукції.

З урахуванням викладеного можна зробити висновки, що воєнна агресія з боку російської федерації суттєво вплинула на розвиток аграрного сектору України. З іншого боку, всіма гілками законодавчої та виконавчої влади було оперативно консолідовано зусилля на перегляд підходів до формування та реалізації державної аграрної політики, державної політики у сферах продовольчої безпеки та земельних відносин.

Разом з тим, після закінчення воєнного стану Україна потребуватиме зміни цілісних підходів до розвитку агросектору, зміни як до системи управління та прийняття рішень, так і до інструментів та механізмів, спрямованих не тільки на підтримку виробника сільськогосподарської продукції, а й на сільський розвиток як невід'ємну складову політики держави.

3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ВІЙНИ

З метою виявлення слабких ланцюгів у реалізації програм державної підтримки сільгосптоваровиробників, а також для з'ясування потреб у напрямах такої підтримки та удосконаленні/спрощенні механізмів доступу до неї, було складено анкету (додається) та проведено опитування серед 75 суб'єктів господарювання в агропромисловому комплексі різних організаційно-правових форм та розмірів землекористування з усієї України (без урахування тимчасово окупованих територій та територій, на яких тривали/тривають активні бойові дії).

В опитуванні взяли участь представники з 13 регіонів: Волинська область – 20 суб'єктів, Чернівецька – 18, Вінницька – 14, Полтавська – 9, Черкаська – 5, Київська – 2, Хмельницька, Тернопільська, Одеська, Житомирська, Чернігівська, Дніпропетровська, Кіровоградська – по 1 суб'єкту.

За організаційно-правовою формою учасники опитування розподілилися наступним чином:

- фермерське господарство (юридична особа) – 38 од.;
- фермерське господарство (без набуття статусу юридичної особи) – 8 од.;
- приватне підприємство – 15 од.;
- товариство з обмеженою відповідальністю – 7 од.;
- фізична особа-підприємець – 7 од.

За розміром землекористування опитані респонденти розподілилися наступним чином:

- від 1,0 до 10,0 га – 14 сільгоспвиробників;
- від 10,1 до 50,0 га – 13 сільгоспвиробників;
- від 50,1 до 100,0 га – 13 сільгоспвиробників;
- від 100,1 до 500,0 га – 15 сільгоспвиробників;
- від 500,1 до 1000,0 га – 13 сільгоспвиробників;
- від 1001,0 га до 10000,0 га – 6 сільгоспвиробників;
- від 10001,0 до 20000,0 га – 1 сільгоспвиробник.

Із опитаних суб'єктів участь у державних програмах, передбачених видатками державного бюджету 2021 року, взяли 47 од. або 56,5 %. З них 34 респонденти або 45 відсотків зазначили, що при отриманні фінансової підтримки зіштовхнулися з певними перешкодами, оскільки не мали достатньої інформації про процедуру реалізації програм державної підтримки та підготовки документів, не мали достатньо ліквідного заставного майна та вимушені були залучати третіх осіб, зіштовхнулися з бюрократією та байдужістю осіб в регіонах, відповідальних за прийом документів та консультаційний супровід одержувача, порушенням процедур банківськими установами, отримали не весь заявлений обсяг підтримки у зв'язку із недостатнім обсягом коштів на певні напрямки.

У 2022 році лише 34 респонденти або 45 відсотків скористалися програмами державної підтримки. Ними отримано кредити на придбання посівного матеріалу, мінеральних добрив, купівлі техніки та обладнання та запасних частин до них, палива.

При отриманні кредиту лише 38 відсотків з цієї категорії зіштовхнулися з певними перешкодами, які спричинені, зокрема, неповним пакетом поданих документів (8 %), низьким рівнем поінформованості (13 %), затримкою розгляду документів банками (5%).

На думку більшості респондентів під час воєнного стану найбільш актуальними є програми з безвідсоткового кредитування, а також прямі субсидії на 1 га та на 1

голову ВРХ. Така позиція висловлена господарствами, які мають в обробітку до 100 га, обмежені в оборотних коштах, не мають позитивної кредитної історії (тобто, обмежені у доступі до банківського кредиту та відповідного бюджетного відшкодування через брак ліквідної застави).

За результатами опитування після закінчення війни в Україні варто повернутися до реалізації всіх бюджетних програм, які діяли у 2021 році.

Крім цього запропоновано наступне:

- розглянути питання підтримки виробництва біопалива та сприяти альтернативним видам енергопостачання;
- запровадити підтримку тепличного господарства, а також виробництво у відкритому ґрунті овочевих культур певних позицій (морква, томати, перець);
- надавати суб'єктам, які здійснюють переробку продукції тваринництва, компенсацію за витрати, понесені при впровадженні систем безпечності харчової продукції;
- запровадити належну систему державного замовлення продукції масового вжитку;
- надавати компенсацію за страхові платежі при страхуванні врожаїв;
- частково відшкодовувати вартість насіннєвого матеріалу та вартість малої сільськогосподарської техніки іноземного виробництва.

Також респондентами було висловлено пропозиції щодо:

- прискорення термінів розподілу коштів між напрямами та затвердження/узгодження відповідної фінансової документації;
- скорочення у часі процедур з розгляду документів від одержувачів та прийняття рішень про виплати;
- розробити та запровадити систему інформування сільгоспвиробників про можливості участі у державних програмах підтримки.

4. РЕЗЮМЕ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підсумовуючи наведене вище, можна зробити висновок, що більшість програм державної підтримки останніми роками носять довготривалий характер та, переважно, спрямовані на надання дотацій та субсидій сільгоспвиробникам.

Разом з тим, спостерігається «хаотичне» внесення змін до нормативно-правової бази, що призводить до затримок при реалізації державних бюджетних програм (перегляд критеріїв, сум підтримки тощо).

Терміни розподілу бюджетних коштів між напрямами та затвердження відповідної фінансової документації затягнуто у часі, що призводить до того, що реалізація бюджетних програм розпочинається у II кварталі бюджетного року.

При остаточних розрахунках з одержувачами за деякими програмами застосовується принцип пропорційності, що може свідчити про недостатній рівень проведення прогнозних розрахунків при плануванні видатків.

Процедура подання документів, їх розгляду, прийняття рішення та спрямування коштів на рахунки одержувачів затягнута у часі.

Більшість виробників сільськогосподарської продукції та потенційних учасників організованого аграрного ринку мають недостатній детальний обсяг інформації про державну підтримку агросектору. Перспективним вбачається просування ідеї щодо запровадження у кожній територіальній громаді так званого «аграрного консультанта», яким може стати джерелом отримання інформації у первинній ланці.

У зв'язку з цим пропонується наступне:

- впровадити належну систему аналізу та прогнозу розрахунків видатків державного бюджету, які спрямовуються на підтримку аграріїв;
- забезпечити дотримання бюджетного законодавства при складанні паспортів бюджетних програм;
- визначити напрями та обсяги державної підтримки, за якими при виплатах одержувачу відсутня необхідність узгодження з головним розпорядником бюджетних коштів;
- розглянути питання запровадження автоматичної щорічної сум дотацій та субсидій без подальшого внесення змін до Порядків використання коштів;
- розглянути питання підтримки новостворених суб'єктів господарювання в АПК шляхом надання їм дотації на 1 га протягом всього періоду становлення;
- розглянути питання встановлення пільгового оподаткування суб'єктів, які мають обробітку до 100 га;
- розробити та запровадити комплексну систему інформування сільгоспвиробників про можливості участі у державних програмах підтримки та про зміни у державній аграрній та податковій політиці, а також у сфері земельних відносин.

Додаток 1

Порівняльна таблиця видатків на підтримку у 2021 році за бюджетними програмами «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» та «Надання кредитів фермерським господарствам»

№ з/п	Назва бюджетної програми Напрями/піднапрями	Обсяг видатків, затверджений на початок року, грн	Обсяг видатків з урахуванням внесених змін, грн	Залишок неспрямованих асигнувань, грн
	Програма КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» (загальний фонд)	4 500 000 000,0	4 665 000 000,0	24 663,9
1.	**Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції**	1 150 000 000,0	1 609 573 000,0	72,5
1.1	відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів	350 000 000,0	527 497 500,0	0,0
1.2	спеціальна бюджетна дотація за наявні бджолосім'ї	240 000 000,0	240 000 000,0	0,0
1.3	відшкодування вартості тваринницьких об'єктів	350 000 000,0	491 049 500,0	0,0
1.4	компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів	60 000 000,0	17 360 000,0	0,0
1.5	спеціальна бюджетна дотація за утримання кізочок, козематок, ярок, вівцематок	50 000 000,0	50 000 000,0	0,0
1.6	спеціальна бюджетна дотація за приріст поголів'я корів власного відтворення	100 000 000,0	100 000 000,0	0,0
1.7	часткове відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції підприємств із зберігання та переробки зерна	**---**	183 666 000,0	0,0

2.	**Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств**	175 000 000,0	120 788 600,0	23 941,5
2.1	часткова компенсація витрат фермерським господарствам, пов'язаних з наданими с/г дорадчими послугами (крім новостворених)	5 000 000,0	375 000,0	19 000,0
2.2	фінансова підтримка новостворених фермерських господарств для отримання с/г дорадчих послуг	10 000 000,0	2 778 600,0	4 941,5
2.3	бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) - новоствореним фермерським господарствам	60 000 000,0	60 000 000,0	0,0
2.4	спеціальна бюджетна дотація за утримання корів усіх напрямів продуктивності фермерському господарству, у власності якого перебуває від п'яти корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства	100 000,0	57 635 000,0	0,0
3.	**«Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва»**	1 000 000 000,0	991 354 800,0	32,3
4.	**Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів**	1 200 000,0	1 202 555 779,0	0,0
5	**Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства**		512 228 000,0	0,0
5.1	часткова компенсація вартості садивного матеріалу, спорудження шпалери і встановлення систем краплинного зрошення, техніки та обладнання	200 000 000,0	200 000 000,0	0,0
5.2	часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції холодильників, цехів, придбання ліній	250 000 000,0	312 228 000,0	0,0

	товарної обробки плодів та ягід виробниками			
6.	**Надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування**	25 000 00,0	628 321,0	72,6
7.	**Відшкодовування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру**	Нерозподілені видатки (до прийняття відповідних рішень Уряду щодо Порядків використання коштів за новими напрямами)	107 910 500,0	9,0
8.	**Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь**		50 000 000,0	0,0
9.	**Державна підтримка виробників картоплі**		53 215 000,0	410,0
10.	**Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, які використовують меліоровані землі**		16 746 000,0	126,0
11.	**Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції**		0,0	0,0
12.	**Державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції**		0,0	0,0

	Програма КПКВК 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам» (спеціальний фонд)	50 000 00,0	50 000 00,0	0,0

Додаток 2

Порівняльна таблиця видатків на підтримку у 2022 році за бюджетними програмами "Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників" та "Надання кредитів фермерським господарствам", головним розпорядником яких є Мінагрополітики

№ з/п	Назва бюджетної програми	Обсяг видатків, затверджений Законом України «Про Державний бюджет України» на 2022 рік, грн	Обсяг видатків з урахуванням внесених змін у зв'язку із введенням воєнного стану, грн
1.	Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	4 000 000,0	0,0
2.	Надання кредитів фермерським господарствам		
2.1	фінансова підтримка сімейних фермерських господарств без набуття статусу юридичної особи для придбання землі сільськогосподарського призначення	100 000 000,0 (загальний фонд держаного бюджету)	0,0
2.2	фінансова підтримка фермерських господарств для провадження виробничої діяльності та диверсифікації виробництва	80 000 000, 0 (спеціальний фонд державного бюджету)	40 000 000,0 (спеціальний фонд)

Додаток 3

Результати опитування сільгоспвиробників щодо державної підтримки аграріїв

1. Регіони, у яких було проведено опитування сільгоспвиробників, та кількість респондентів

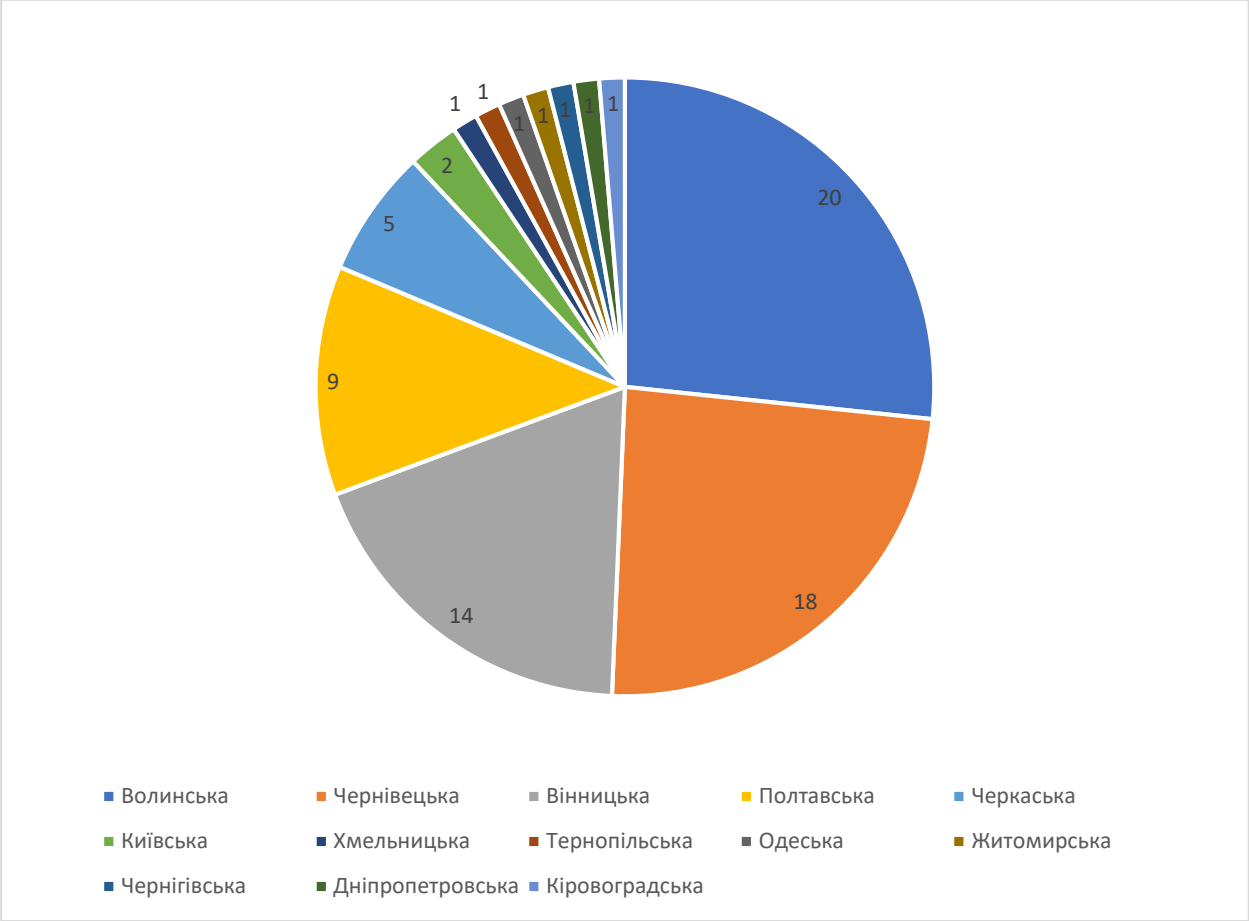

2. Розподіл респондентів за організаційно-правовими формами

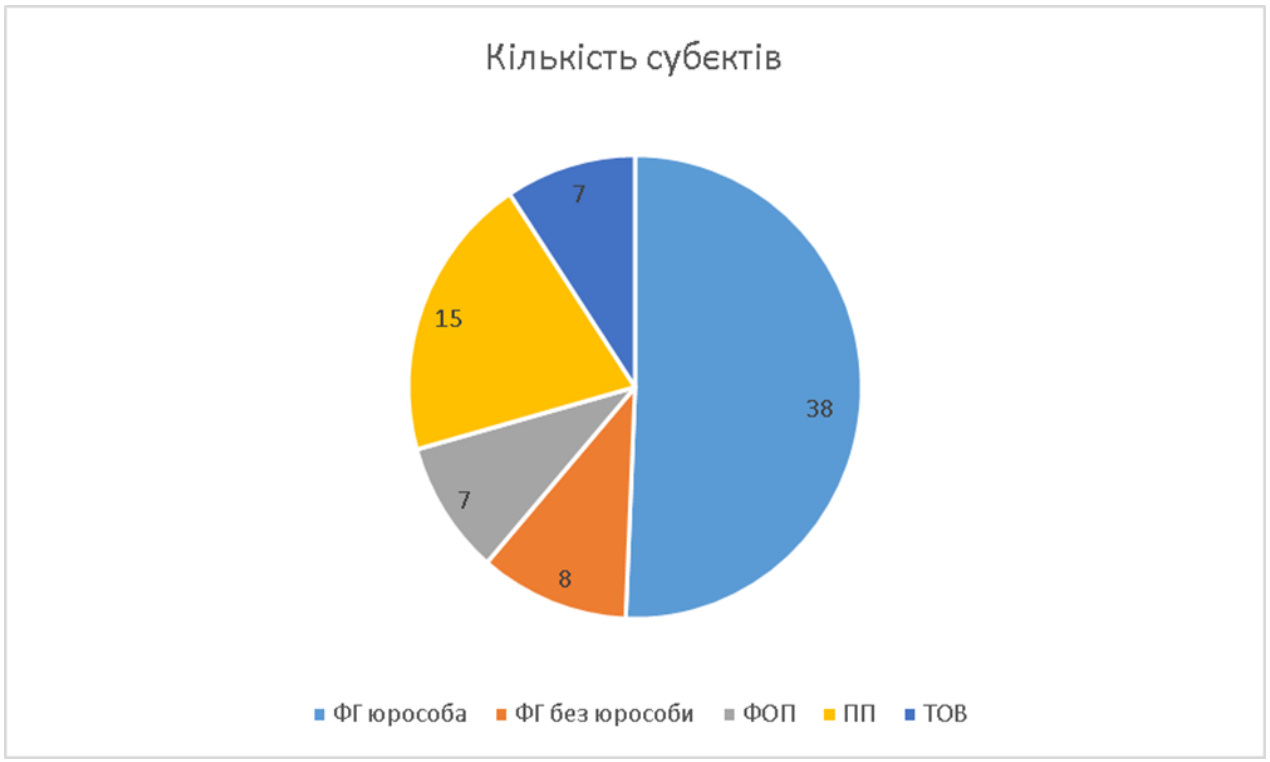

3. Розподіл респондентів за розмірами землекористування

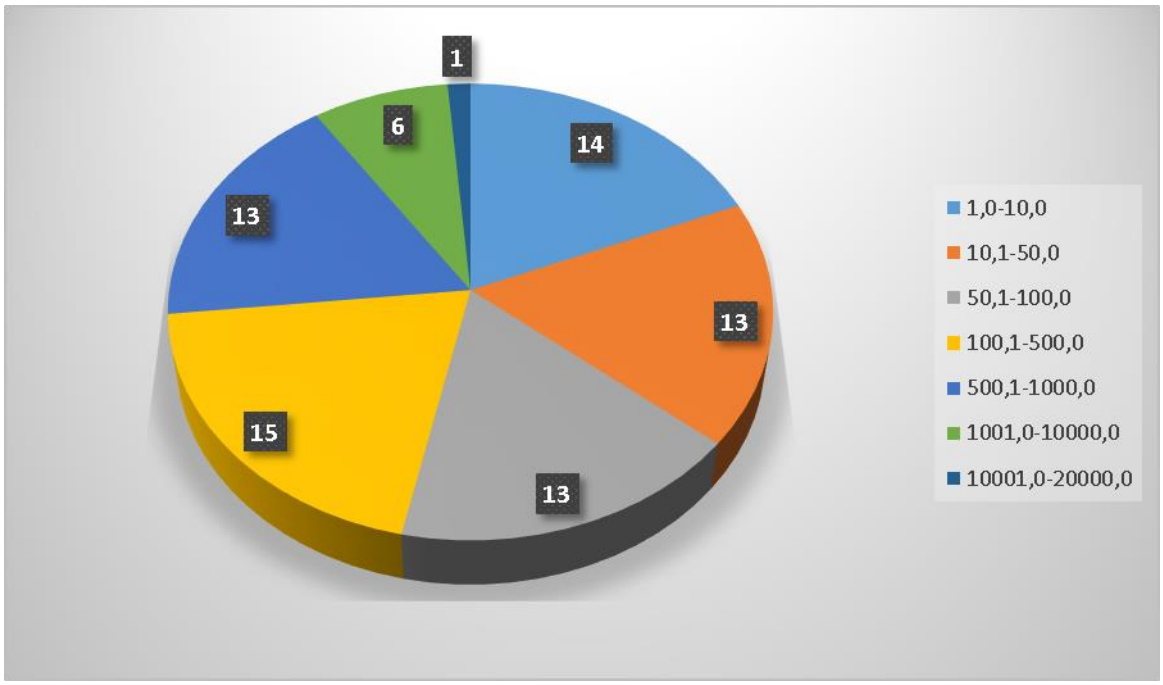

4. Узагальнені результати опитування виробників сільськогосподарської продукції щодо державної підтримки

Області, охоплені опитуванням	**К-ть суб'єктів, всього**	**З них**					**К-ть суб'єктів, які скористались держпідтримкою у 2021 році**	**К-ть суб'єктів, які скористались держпідтримкою у 2022 році**
		ФГ – юр.ос.	**СФГ**	**ФОП**	**ПП**	**ТОВ**		
Волинська	20	10	4	2	3	1	17	6
Чернівецька	18	15	1	1	1	-	7	5
Вінницька	14	8	1	2	3	-	9	9
Полтавська	9	4	1	-	2	2	7	6
Черкаська	5	-	-	-	1	4	-	2
Київська	2	-	-	1	1	-	1	1
Хмельницька	1	-	1	-	-	-	1	-
Тернопільська	1	-	-	1	-	-	1	-
Одеська	1	-	-	-	1	-	1	1
Житомирська	1	-	-	-	1	-	1	1
Чернігівська	1	-	-	-	1	-	-	1
Дніпропетровська	1	-	-	-	1	-	1	1
Кіровоградська	1	1	-	-	-	-	1	1
ВСЬОГО	**75**	**38**	**8**	**7**	**15**	**7**	**47**	**34**

Додаток 4

Опитування виробників сільськогосподарської продукції щодо державної підтримки аграріїв

1. Область
2. Організаційно-правова форма
3. Розмір господарства за землекористуванням, га
4. Чи користувались Ви коштами державної підтримки у 2021 році?
5. Якщо так, то зазначте напрями
6. Чи користувались Ви коштами державної підтримки у 2022 році?
7. Якщо так, то зазначте напрями
8. Чи виникали проблеми у отриманні коштів?
9. Якщо так, то зазначте які саме:
   Неповний пакет документів
   Неповна інформація щодо способів отримання
   Недостатній обсяг коштів
   Бюрократичні перешкоди
   Інше (зазначити).
10. Які напрями підтримки аграріїв, на Вашу думку, є актуальними:
    - під час воєнного стану:
      Безвідсоткові кредити
      Прямі субсидії на 1-цю продукції або на 1 га
      Інше (зазначити)
    - після закінчення війни
      Безвідсоткові кредити
      Прямі субсидії на 1-цю продукції або на 1 га
      Інше, в тому числі нові напрями (зазначити)
11. Що на Вашу думку має спростити доступ до державної підтримки в майбутньому:
    Довгостроковість програм підтримки (на декілька років без зміни процедур);
    Надання додаткової інформації про програми підтримки (дорадництво, роз'яснення);
    Спрощення процедури подання документів (скорочення переліку тощо);
    Інше (зазначити)

Додаток 5

Результати опитування сільгоспвиробників в частині виявлених проблемних питань

Область	Запитання/Відповідь/Кількість респондентів																							
	Чи користувались Ви коштами державної підтримки у 2021 році?		Чи виникали проблеми у отриманні коштів?		Чи користувались Ви коштами державної підтримки у 2022 році?		Чи виникали проблеми у отриманні коштів?		Якщо так, то зазначте які саме[1]:					Які напрями підтримки аграріїв, на Вашу думку, є актуальними						Що на Вашу думку має спростити доступ до державної підтримки в майбутньому			
														під час воєнного стану			після закінчення війни							
	+	-	+	-	+	-	+	-	Неповний пакет	Неповна інформація щодо способів отримання	Недостатній обсяг коштів	Бюрократичні перешкоди	Інше *	Безвідсоткові кредити	Прямі субсидії на одиницю продукції або на	Інше **	Безвідсоткові кредити	Прямі субсидії на одиницю продукції або на	Інше, в тому числі нові напрями***	Довгостроковість програм підтримки (на декілька років без зміни процедур)	Надання додаткової інформації про програми підтримки	Спрощення процедури подання документів (скорочення переліку, термінів тощо)	Інше****
Волинська	17	3	10	7	6	14	5	1	1	4	-	2	**4*/3**	20	3	**1, 2**/5**	20	5	**1,2,3***/15**	20	3	10	**1,2****/17**
Чернівецька	7	11	6	1	5	13	4	1	-	2	-	3	**3*,4*/2**	18	1	**2**/4**	18	7	**3***/1**	18	2	11	**1,2****/6**

Вінницька	9	5	6	3	9	5	1	8	2	-	3	-	**2*/2**	14	2	**3*/5**	14	8	**1,2,4***/8**	14	2	8	**2,3****/10**
Полтавська	7	2	5	2	6	3	2	4	-	-	1	3	-	9	5		9	5	**2,4**/3**	9	1	9	**1,2****/9**
Черкаська	-	5	-	-	2	3	-	3	-	-	-	-	-	5	-	**2,3*/5**	5	3	**1,4**/2**	5	5	5	**3***/4**
Київська	1	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	**1*,2*/2**	2	1	**1,2*/2**	2	2	**1***/1**	2	1	2	**1***/1**
Хмельницька	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	**4*/1**	1	1	**1,2*/1**	1	1	**2,4**/1**	1	1	1	**2,3****/1**
Тернопільська	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	**2**/1**	1	1	**2,4**/1**	1	-	1	**2***/15**
Одеська	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	**1*/1**	1	-	**1,2*/1**	1	1	**1,3**/1**	1	-	1	**1***/1**
Житомирська	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	**2***/1**	1	-	1	**1***/1**

Чернігівська	-	1	1	-	1	-	-	1	1	-	-	-	**2*/1**	1	1	-	1	1	**-**	1	-	1	**1,3 ****/1**
Дніпропетровська	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	**1*/1**	1	-	**1*/1**	1	1	**3***/1**	1	-	1	**2***/11**
Кіровоградська	1	-	1	-	1	-	-	1	-				**1*/1**	1	-	**1*/1**	1	1	**3***/1**	1	-	1	**2***/1**
ВСЬОГО	**47**	**28**	**34**	**13**	**34**	**41**	**13**	**21**														

[1]-середній показник за 2 роки

*** 1-** не мали достатньо ліквідного заставного майна та вимушені були залучати третіх осіб, **2**- зіштовхнулися з байдужістю в регіонах осіб, відповідальних за прийом документів та консультаційний супровід одержувача, **3**-зіштовхнулися з порушенням процедур банківськими установами, **4**- недостатній обсяг землі.

**** 1 -** часткове відшкодування вартості насіннєвого матеріалу, **2** - часткове відшкодування вартості малої сільськогосподарської техніки іноземного виробництва , **3**- підтримка тепличного господарства, виробництва у відкритому ґрунті овочевих культур певних позицій (морква, томати, перець.

*** **1**-підтримка виробництва біопалива, **2**-компенсація переробникам продукції тваринництва витрат, понесених при впровадженні систем безпечності харчової продукції; **3**- компенсація за страхові платежі, **4**- держзамовлення на основні групи продуктів харчування.

**** **1**-прискорення термінів розподілу коштів між напрямами та затвердження/узгодження відповідної фінансової документації, **2**-скорочення у часі процедур з розгляду документів від одержувачів та прийняття рішень про виплати, **3**- розробка та запровадження системи інформування сільгоспвиробників про можливості участі у державних програмах підтримки.